

אייר התשע"ה

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

שמיטה ויובל וברית סיני

לפרשת בהר (על פי שיעורים של הרב יעקב מזן, הרב יאיר קאהן, והרב מאיר שפיגלמן)

על העם וכשחטאו בעגל ונשתברו הלוחות כאילו נתבטלה הברית ההיא אצל הקדוש ברוך הוא וכשנתרצה הקדוש ברוך הוא למשה בלוחות שניות צוהו בברית חדשה שנאמר 'הנה אנכי כורת ברית... ורצה הקדוש ברוך הוא להחמיר עליהם בברית הזאת השנית שתהיה עליהם באלות ובקללות"

"וכאשר השלים אמר להם עוד צוה אותי השם בהר סיני לפרש לכם השמיטה והיובל ולכרות לכם על כל המצוה והמשפטים ברית חדשה באלה ובשבועה"

9. דברים כ"ח, ס"ט:

"אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם

10. ויקרא כ"ה, י"ח-י"ט:

"ועשיתם את חוקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אותם וישבתם על הארץ לבטח: ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח עליה"

11. ויקרא כ"ו, ג-ה':

"אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם: ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו: והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח בארצכם"

12. ויקרא כ"ה, כ-כ"ב:

"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים: וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה תאכלו ישן"

13. ויקרא כ"ה ג-ה':

"שֶׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֶׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶךְ וְאַסְפֶּה אֶת תְּבוּאָתָהּ וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ, שְׁבַת לַה' שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכְרֶמֶךְ לֹא תִזְמַר, אֶת סְפִיחַ

1. ויקרא א' א':

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמור"

2. ויקרא כ"ה א':

"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור"

3. תורת כהנים:

"מה עניין שמיטה אצל הר סיני?"

4. ויקרא כ"ו, מ"ו:

"אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בין בני ישראל בהר סיני ביד משה"

5. ויקרא כ"ז, לד:

"אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני"

6. אבן עזרא כ"ה, א':

"בהר סיני - אין מוקדם ומאוחר בתורה וזו הפרשה קודם ויקרא וכל הפרשיות שהם אחריו, כי הדבור בהר סיני ועתה כרת הברית הכתובה בפרשת ואלה המשפטים והזכירה במקום הזה לחבר תנאי הארץ וכאשר אמר על העריות כי בעבורן תקיא הארץ אותם כן אמר בפרשת אם בחוקתי על שבתות הארץ"

7. שמות כ"ד, ד'-ח':

"ויכתוב משה את כל דברי ה' וישכם בבוקר ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים: ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח: ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע: ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה"

8. רמב"ן ויקרא כ"ה, א':

"וביאור הענין כי בתחילת ארבעים יום הראשונים של לוחות הראשונות כתב משה בספר הברית את כל דברי ה' ואת כל המשפטים הנאמרים שם ויזרוק דם הברית

20. ויקרא כ"ה, כג: "והארץ לא תמכר לצמתת כי לי הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי".

21. ערכין לב ע"ב: "משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות שנאמר 'וקראתם דרור בארץ לכל יושביה' - בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן, יכול היו עליה והן מעורבין שבט בנימין ביהודה ושבט יהודה בבנימין יהא יובל נוהג תלמוד לומר 'לכל יושביה' - בזמן שיושביה כתיקונן ולא בזמן שהן מעורבין"

קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר, שנת שבתון יהיה לארץ

14. דברים ל"א, י-יא:

"מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות בבוא כל ישראל לראות את פני ה' א-לוהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם"

15. מכילתא דר' ישמעאל – פרשת בשלח:

"מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר: לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן. הא כיצד? היה יושב ודורש, ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומתכסה! – הא לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן"

16. ויקרא כ"ה, כ-כא:

"וכי תאמרו: מה נאכל בשנה השביעת? הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו! – וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית, ועשת את התבואה לשלש השנים".

17. נחמיה ה', א-ה, ח:

"ותהי צעקת העם ונשיהם גדולה אל אחיהם היהודים: ויש אשר אמרים בנינו ובנותינו אנחנו רבים (=עורבים, לשון ערבון) ונקחה דגן ונאכלה ונחיה ויש אשר אמרים שדתינו וכרמינו ובתינו אנחנו ערבים ונקחה דגן פרעב ויש אשר אמרים לוינו כסף למדת המלך שדתינו וכרמינו ועתה כבשר אחינו בשרנו כבניהם בנינו והנה אנחנו כבשים את בנינו ואת בנותינו לעבדים ויש מבנותינו נכבשות ואין לאל ידנו ושדתינו וכרמינו לאחרים" "אנחנו קנינו את אחינו היהודים הנמכרים לגוים כדי בנו, וגם אתם תמכרו את אחיכם ונמכרו לנו?!"

18. נחמיה ד', י-יז:

"ויהי מן היום ההוא – חצי נערי עשים במלאכה, וחצים מחזיקים והרמחים המגנים והקשתות והשרינגים והשרים אחרי כל בית יהודה... ואנחנו עשים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים. גם בעת ההיא אמרתי לעם איש ונערו קלינו בתוך ירושלים והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה"

19. הרב יעקב מדן:

זה ההבדל שבין הצדק החברתי שהתורה דורשת לבין הצדק החברתי שהחברה המודרנית מבקשת. החברה הישראלית הנוכחית מדברת על שיח של זכויות – מגיע לי מהמדינה כך וכך. התורה מדברת על שיח של חובות – אתה חייב למדינה כך וכך, וממילא לא ייתכן לאחר מכן שתקופח, ולכן צריך לשחרר עבדים ולהחזיר שדות לבעליהן. מדינה יהודית יכולה להיות דמוקרטית, אבל היא לא יכולה להיות ליברלית. היא לא יכולה להתבסס רק על זכויות הפרט בלא לדבר על חובותיו; היא חייבת להתחיל בכלל, ודרכו להגיע גם אל הפרט.